

Nr 148.

Av herr **Thore**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslag under benämning »ersättning till sjömanshusen».

I statsverkspropositionen är under tionde huvudtiteln upptaget ett anslag å extra stat för år 1922 uppgående till 162,000 kronor för beredande åt sjömanshusen av skäligen ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrivning och redovisning samt för andra dem åvilande bestyr för statsverkets räkning. Den statliga ersättningen till sjömanshusen för förenämnda bestyr har till och med år 1920 utgått med 40,000 kr., men blev på grund av framställning av Kungl. Maj:t vid fjolårets riksdag höjd till 162,000 kr. Højningen av anslaget är närmare motiverat i propositionerna såväl till 1920 som till innevarande års riksdagar. Vid genomgående av ärendet finner man att nämnda anslag till sjömanshusen av statsmedel ingalunda utgör full ersättning åt sjömanshusen för dem åliggande verksamhet i statsverkets tjänst. Enligt den utredning, som, med anledning av riksdagsskrivelsen den 29 maj 1915, företagits av 1916 års sjömanshuskommitté, finner man att kommitterade, efter en ingående undersökning angående sjömanshusens arbetsuppgifter, enat sig om att uppskatta statens andel häri till 75 %. Härav skulle sålunda följa att statsverket borde bidra med 75 % av omkostnaderna för ifrågavarande anstalter. Sjömanshusens omkostnader ha av kommitterades majoritet beräknats, att, efter det att en viss omorganisation genomförts, fränsett dyrtidstilläggen, uppgå till 448,000 kr., men av en reservant bland de kommitterade till endast 216,000 kronor. I en skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 december 1919 lägger kommers-

kollegium sistnämnda siffra till grund och begär en ökning av de hittills utgående ersättningarna till sjömanshusen av statsmedel från 40,000 kr., till 162,000 kr. Härvid pointeras emellertid, att, vid fixerandet av denna siffra, dyrtidstilläggen för sjömanshusens tjänstemannapersonal icke tagits med i beräkningen.

Den närvarande årliga budgeten för rikets 47 sjömanshus är synnerligen svår att fastslå, då någon alla sjömanshusen omfattande redogörelse av den art, att de olika posterna i budgeten framgå, icke avges. Vid den utredning, som sjömanshuskommitterade läto verkställa och som omfattade året 1916, framgick att, för nämnda år, avlöningarna uppgingo till cirka 190,000 kr., varav 7,700 kr. i dyrtidstillägg, och att övriga omkostnader belöpte sig till cirka 80,000 kr. År 1918 hade avlöningarna stigit till 281,000 kr. och förvaltningskostnaderna till 104,000 kr. Genom den ökning av dyrtidstilläggen, som sedan 1918 ägt rum, torde sjömanshusens förvaltningskostnader för närvarande belöpa sig till över 500,000 kr., måhända närmare 600,000 kronor.

Man kan fråga sig, varifrån medel tagas för bestridande av dessa höga omkostnadsbelopp. Tydligt icke från statsverket, då härifrån till och med år 1920 endast 40,000 kr. utgått. Den erforderliga inkomstökningen för sjömanshusen härflyter dels från en ökning av fartygens tonavgifter från tre till fem öre pr. ton, dels och i synnerhet från ökningen i beloppet av sjöfolkets hyresavgifter. Denna senare post, som år 1916 uppgick till 150,000 kr. pr. år och 1918 till 161,000 kr. pr. år, torde nu, på grund av stegringen i den allmänna lönenivån till sjöss, uppgå till två à tredubbla siffran mot år 1916. Sjöfolket erlägger som bekant 1 % av sin månadshyra i hyresavgift, och främst har det alltså varit sjöfolkets hyresavgiftsmedel, som åtgått för bestridande av sjömanshusens utgiftsstegringar. Även med den ökning i den statliga ersättningen, som från och med innevarande år tillkommer sjömanshusen, måste fortfarande sjöfolkets hyresavgifter i mycket stor utsträckning tagas i anspråk för att hålla sjömanshusens ekonomi flytande.

Angående de vid sjömanshusen beviljade understöden, vilka år 1916 uppgingo till 343,000 kr. och år 1918 till 355,000 kr., har någon större ökning av detta belopp icke kunnat äga rum. Då sjömanshusens inkomst av räntor å ägande kapital samt på nettoinkomst av fastigheter under de senare åren utgjort cirka 280,000 kr., finner man härav, att sjöfolkets hyresavgiftsmedel icke i den utsträckning, som rimligen kan begäras, bliva använda till sitt egentliga syfte.

Ökningen av det statliga bidraget till sjömanshusen från och med år 1921 är allt för otillräckligt för kompensering av stegringen i utgiftsbeloppen. Kommerskollegii förslag till fördelning av statsbidraget må utjämna vissa orättvisor vid understödsutdelningen, men härigenom uppnås ingalunda någon väsentlig rättelse. Över allt bland de sjöfarande är man fullständigt ense därom, att det nuvarande ekonomiska systemet för förvaltningen av rikets sjömanshus är ohållbart och att genomgripande ändringar tarvas.

Frågan om indragning av ett större eller mindre antal sjömanshus har länge varit före. Redan en kommitté från de första åren på 1900-talet föreslog en indragning av vissa sjömanshus. I undertecknads motion från år 1915 påyrkas en centralisering av sjömanshusverksamheten. Chefen för marininstaben understryker i sitt yttrande över motionen att, ur värnpliktssynpunkt sett, en centralisering av sjömanshusärendena vore önskvärd. 1917 års sjömanshuskommitterade föreslår en indragning av 16 sjömanshus; en reservant inom kommittén vill minska antalet sjömanshus till 12. Kommerskollegium, hos vilket betänkandet från 1917 års sjömanshuskommitterade ligger för granskning, har ännu icke velat intaga någon ståndpunkt i frågan om förenklingar i sjömanshusens administration. I en den 1 november 1920 dagtecknad promemoria anför kollegiet de skäl, som förmått dem att tillsvidare i förevarande avseende ställa sig avbidande. Jag skall icke närmare ingå på dessa skäl; för den som närmare granskar desamma framträder emellertid en bestämd uppfattning av att kollegiet icke visat tillräcklig förståelse för kravet på mindre kostsamma förvaltningsformer inom ett område, som, ehuru det icke direkt är underlagt statsverket, dock fordrar statens medverkan för att kunna skapa förenklade administrativa förhållanden. En del av de skäl, som i promemorian anföres såsom anledning till varför kollegiet icke ansett sig böra nu utarbeta förslag om en åtminstone tillnärmelsevis slutlig organisation av sjömanshusen, exempelvis att sjölagskommitterade framlagt ett förslag om anordnande av disciplinnämnder eller att en lag tillkommit om arbetstiden å svenska fartyg, äro av den art att de gå vid sidan av saken, då nämligen sjömanshusorganisationen föga eller intet beröres av dessa ting. Angående frågan om upprättande av ett centralregister för sjöfolket i Sverige så är detta förslag tillsvidare ett löst projekt. Skola åtgärder för förenklande och förbilligande av den statliga administrationen här i landet inberas, tills att full enighet på alla håll råder om huru dessa förenk-

lingar skola ske, då torde nedsättningen å våra administrationskostnader mycket länge komma att låta vänta på sig.

Med anledning av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen vid eventuellt beviljande av ett anslag av 162,000 kr. på extra stat för år 1922 för beredande åt sjömanshusen av skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrivning etc., härvid fogar det villkoret, att förenklingar snarast möjligt måtte vidtagas i sjömanshusens organisation.

Stockholm den 20 januari 1921.

Alex. Thore.